

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 29 ΜΑΪΟΥ 2015

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

(Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές και προσαρμοσμένες στο επίπεδο απαντήσεων των μαθητών)

A1α. (σ.77)

Μέσα στην εθνοσυνέλευση που συστήθηκε μετά την αποχώρηση του Όθωνα (12 Οκτ. 1862) και τις εκλογές Νοεμβρίου 1862 συγκροτήθηκαν οι πυρήνες των δύο μεγάλων παρατάξεων, των πεδινών και των ορεινών, όπως ονομάστηκαν. Οι ορεινοί απαρτίστηκαν από διάφορες ομάδες (υπό τον Δ. Γρίβα και τον Κ. Κανάρη) με κοινό στόχο την αντίσταση στην πολιτική των πεδινών. Βρήκαν υποστηρικτές μεταξύ των μικροκαλλιεργητών, των κτηνοτρόφων, των εμπόρων και των πλοιοκτητών.

Απάντηση Κ.Ε.Ε. «Οι ορεινοί...πλοιοκτητών».

A1β. (σ. 46)

Το 19^ο αιώνα δεν παρατηρήθηκε αξιόλογη ανάπτυξη του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα. Η κατάσταση της καθυστέρησης στο εργατικό κίνημα κράτησε ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων. Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα, μιας πόλης με σημαντικό -για τα μέτρα της περιοχής- βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα. Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.

Απάντηση Κ.Ε.Ε. «Η μεγάλη πολυεθνική...στη χώρα»

A1 γ. (σ. 143)

Η επιστροφή των προσφύγων στη Μικρά Ασία ξεκίνησε τους τελευταίους μήνες του 1918 μετά τον τερματισμό του πολέμου για την Τουρκία. Τον Οκτώβριο του 1918 συστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη Πατριαρχική Επιτροπή, με σκοπό την οργάνωση του επαναπατρισμού των εκτοπισμένων, με τη βοήθεια του Πατριαρχείου και της ελληνικής κυβέρνησης.

Απάντηση Κ.Ε.Ε. «Τον Οκτώβριο του 1918...κυβέρνησης»

A2.

α. Λάθος

β. Λάθος

γ. Σωστό

δ. Λάθος

ε. Σωστό

B1α. (σ.137)

Μετά την υπογραφή της συνθήκης του Βουκουρεστίου τον Αύγουστο του 1913, με την οποία τερματίζονταν οι Βαλκανικοί πόλεμοι, **έφθασε και το πρώτο μεταναστευτικό ρεύμα από τη Ρωσία. Έλληνες της περιοχής του Καυκάσου, με την αναγγελία της προσάρτησης της εύφορης Μακεδονίας, άρχισαν να μεταναστεύουν στην Ελλάδα, με την ελπίδα ότι θα τους παραχωρούσαν γη. Κάποιοι απ' αυτούς κατόρθωσαν να εγκατασταθούν στην Κεντρική Μακεδονία. Το μεταναστευτικό ρεύμα αναχαιτίστηκε με επέμβαση της ελληνικής κυβέρνησης.**

Απάντηση Κ.Ε.Ε. «Την εποχή αυτή...κυβέρνησης»

B1β. (σ. 140)

Την περίοδο 1919-1921, λόγω της Ρωσικής Επανάστασης και της κατάληψης ρωσικών επαρχιών από τους Τούρκους, μεγάλο μέρος των Ελλήνων της Ρωσίας κατέφυγε στα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας και από εκεί διαπεραιώθηκε στην Ελλάδα. Τους Έλληνες ακολούθησαν Αρμένιοι και Ρώσοι.

B2 (σ. 46)

Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γειτονικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφείλονταν στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης. Το ίδιο ισχύει και για το εργατικό κίνημα. Στο τέλος του 19ου αιώνα συναντάμε στην Ελλάδα σοσιαλιστικές ομάδες και εργατικές ομαδοποιήσεις. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές (π.χ. Βουλγαρία). Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων οδήγησε σ' αυτήν την καθυστέρηση από κοινού με άλλους παράγοντες. Στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου, σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό (στη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου εργάστηκαν πολλοί Ιταλοί) ή ήταν πρόσκαιρης, βραχύχρονης απασχόλησης. Πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλευε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, όπου εκδηλώθηκαν οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις (Λαύριο 1896). Στον ιδεολογικό τομέα η

επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.

Γ1α.

Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης. **Σύμφωνα με το πρώτο ιστορικό παράθεμα Επιτροπή από την Ελλάδα που είχε πάει στο χωριό Γκέλβερι κατέγραψε τα ονόματα και τις περιουσίες των Ελλήνων κατοίκων και τους ενημέρωσε ότι θα γίνει ανταλλαγή και ότι θα μεταφερθούν στην Ελλάδα. Στην Ελλάδα μπορούσαν να φύγουν και οι τουρκεμένοι, όσοι δηλαδή είχαν γίνει με την βία μουσουλμάνοι, εφόσον το επιθυμούσαν.**

Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής:

* θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο,

* είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τη μαρτυρία στο πρώτο ιστορικό παράθεμα. Τα άτομα της Επιτροπής στο Γκέλβερι ενημέρωσαν τους κατοίκους να πουλήσουν, ό,τι μπορούσαν από την κινητή τους περιουσία και τα υπόλοιπα να τα έπαιρναν μαζί τους.

* είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας,

* θα διευκολύνονταν στη μετακίνηση τους από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής.

Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών.

Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξιμών.

Απαντήσεις Κ.Ε.Ε.: «Έξι μήνες πριν...περιοχών» (σ. 149-151), «Με βάση το άρθρο 11...ανταλλαξίμων» (σ. 152)

Γ16.

Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της. Η πραγματικότητα όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει. **Η Ελλάδα δεν είχε τη διαπραγματευτική ικανότητα να απαιτήσει τη μετανάστευση των τουρκο-μουσουλμανικών πληθυσμών της Ελλάδος.** Εξάλλου η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. **Σύμφωνα με το δεύτερο ιστορικό παράθεμα ο Κεμάλ που συμμετείχε στον στενό πυρήνα των Νεότουρκων που κυβέρνησαν την Οθωμανική Αυτοκρατορία από το 1908 έως το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, επιθυμούσε, όπως και οι Νεότουρκοι, την εκδίωξη των μη μουσουλμανικών εθνοτήτων από τη Μ. Ασία. Η έξοδος των Ελλήνων μετά την μικρασιατική καταστροφή ήταν μη αναστρέψιμη και η εκδίωξη ήταν απλώς ζήτημα χρόνου.** Σύμφωνη ήταν και η Κοινωνία των Εθνών. Οι πρόσφυγες έμειναν με την πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.

Απαντήσεις Κ.Ε.Ε.: «Η πραγματικότητα όμως...και η Κοινωνία των Εθνών (σ. 151-152)

Δεν απαιτείται αναφορά του μαθητή στις αντιδράσεις των προσφύγων (σ. 151-152)· σ' αυτή την περίπτωση όμως δεν βαθμολογείται αρνητικά.

Δ1.

Το πιο σημαντικό πρόβλημα στις σχέσεις ύπατου αρμοστή και Κρητών δημιουργήθηκε στη διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο ουσιώδες αυτό ζήτημα παρατηρήθηκε εξ αρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωρίμαζε με συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις. **Σύμφωνα με το δεύτερο ιστορικό παράθεμα ο ύπατος αρμοστής, πιστεύοντας ότι η άσκηση εξωτερικής πολιτικής της Κρήτης ήταν αποκλειστική αρμοδιότητα της μοναρχίας, ανέλαβε μόνος του το θέμα της προσάρτησης χωρίς να ρωτήσει τους αρμόδιους υπουργούς.** Είχε προσωπικές συζητήσεις, λοιπόν, με τον τσάρο της Ρωσίας, απευθείας διαπραγματεύσεις με τους υπουργούς Εξωτερικών της Ρωσίας, Γαλλίας, Αγγλίας και Ιταλίας. Ο πρίγκιπας δεν μπορούσε να καταλάβει τη διαφορά μεταξύ δεσποτικής διακυβέρνησης με ξένη κηδεμονία και κυβέρνησης πλήρους αυτονομίας με ελληνικό κυβερνήτη διορισμένο από το ελληνικό κράτος, όπως υποστήριζε ο Βενιζέλος. Ο ύπατος αρμοστής πίστευε ότι τη λύση του Κρητικού ζητήματος θα έδιναν οι ξένες δυνάμεις και όχι οι πολιτικοί τοπικοί παράγοντες. Ο Βενιζέλος, από την άλλη πλευρά, έκρινε πρόωρες τις ενέργειες του πρίγκιπα

Γεωργίου και υποστήριζε την ανακήρυξη της Κρήτης σε ανεξάρτητο πριγκιπάτο, ως μεταβατικό στάδιο για την μετέπειτα ένωσή της με την Ελλάδα. Ο Βενιζέλος, βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις. Σύμφωνα με το πρώτο ιστορικό παράθεμα ο Ελευθέριος Βενιζέλος είχε εισηγηθεί στον πρίγκιπα Γεώργιο ήδη από το καλοκαίρι του 1900 τη διπλωματική μεθόδευση προς την ένωση της Ελλάδας με την Κρήτη, μια και η άμεση επίτευξη της ένωσης ήταν αδύνατη. Η παράταση, όμως, του αρμοστειακού καθεστώτος ανέστειλε την εφαρμογή των μέτρων που θα απάλλαττε την Κρήτη από τα δεσμά της διεθνούς εποπτείας. Μ' αυτόν τον τρόπο η Κρήτη παρέμενε άμεσα υποταγμένη στις αποφάσεις των μεγάλων δυνάμεων και των αντικρουόμενων ευρωπαϊκών συμφερόντων. Αντίθετα, η ολοκλήρωση της αυτονομίας, πίστευε ο Βενιζέλος ότι θα συντελούσε στην προαγωγή των εθνικών συμφερόντων στο εξωτερικό και στην εξασφάλιση αυτοδιοίκησης στο εσωτερικό. Ως πρώτη μάλιστα κατάκτηση θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από το πρώτο ιστορικό παράθεμα. Άμεση ήταν η αντίδραση του ύπατου αρμοστή στην πρωτοβουλία του Βενιζέλου. Η εισήγηση του Βενιζέλου ήταν αντίθετη με τη γενική αρχή διαχείρισης του Κρητικού Ζητήματος από τη δυναστεία, όσο και με την αντίληψη του ίδιου για τη μεθόδευση του εθνικού αγώνα. Ο Πρίγκιπας Γεώργιος έχοντας την στήριξη της Αυλής των Αθηνών και την συγκατάθεση της ελληνικής κυβερνήσεως απέκρουσε τη συμβιβαστική εξελικτική διαδικασία και κατέστησε αβάσταχτη την πίεση προς τις εσωτερικές συνθήκες με σκοπό να επισπεύσει την συγκατάθεση των ευρωπαϊκών δυνάμεων προς την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης. Ο Βενιζέλος είχε καταστήσει σαφές ότι δεν αναγνωρίζει στον Πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται προσωπικώς το εθνικό ζήτημα της Κρήτης: «Ως ένας εκ των τριακοσίων χιλιάδων Κρητών, δεν σας εκχωρώ το δικαίωμά μου, ώστε μόνος σεις να ρυθμίζετε αυτοβούλως την εθνικήν πολιτικήν του τόπου μου!». Κακοί σύμβουλοι του Γεωργίου διοχέτευαν χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα στις αθηναϊκές εφημερίδες εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου, γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού.

Απαντήσεις Κ.Ε.Ε. «(Αλλά) το πιο σημαντικό...διχασμού (σ.208-209)

Ο μαθητής αξιοποιεί συνδυαστικά και με δημιουργικό τρόπο τα στοιχεία της ενότητας και τις πληροφορίες των κειμένων που τίθενται, για να συνδέσει τις απαντήσεις στα θέματα Γ1 και Δ1.